

NOTARIJAT I IZVRŠNOST NOTARSKIH AKATA

Mr. sc. Kata Senjak *

UDK: 347.961.1.

347.952:347.961

Stručni rad

Primljeno: veljača 2012.

Notarska služba vodi porijeklo još od srednjeg vijeka, iako su neke djelatnosti koje čine ovu službu, na neki način i u različitim oblicima, obavljale osobe već od rimskog doba. Današnja notarska služba koja je zastupljena u većini europskih zemalja predstavlja jednu specifičnu pravnu službu koja doprinosi povećanju pravne sigurnosti, rasterećenju sudova, a samim tim i efikasnijem ostvarivanju prava građana i stvaranju veće pravne sigurnosti.

Iz tih razloga možemo reći da je notarska služba, bez obzira u kom obliku bila organizirana, ostvarila znatno viši nivo pravne sigurnosti općenito u obavljanju poslova koje su do njenog osnivanja obavljala razna državna tijela u svezi prometa nepokretnosti, gospodarskih društava, ovrhe na temelju vjerodostojne isprave i na taj način postala jedan nepristrasni povjerenik svih stranaka u postupku.

Ključne riječi: notarijat, nadležnost notara, notarske isprave, izvršne isprave notara, izvršenje na temelju notarske isprave

I. OPĆE ODREDBE O NOTARIJATU

Osnovi za ponovno uvođenje notarske službe ukinute na prostorima Bosne i Hercegovine 1945. godine¹ su donošenje Zakona o notarima Federacije Bo-

* Mr. sc. Kata Senjak, sutkinja Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Valtera Perića 15, Sarajevo

¹ Ova služba funkcionirala je na temelju Zakona o javnim beležnicima (Službene novine Kraljevine Jugoslavije, br. 22/1930, 17/1931). Odlukom AVNOJ-a 1944. godine ukinut je Zakon o javnom beležništvu na cijelom području, a poslove koji su bili u nadležnosti notara preuzeli su jednim dijelom sudovi i organi uprave, a u najvećem dijelu odvjetnici. Interesantno je pomenuti i stanje u javnom bilježništvu stvaranjem NDH, kada je donesen Zakon o ukidanju javnog bilježništva 18. travnja 1941. godine. Zakon je objavljen u Narodnim novinama br. 21/1941.

sne i Hercegovine, Zakona o notarima Republike Srpske i Zakona o notarima u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine.²

Dileme oko opredjeljenja dva sistema notara – sistem “latinskog notarijata”, po kojem notarsku službu obavljaju osobe sa javnim ovlastima, ili sistem državnog notarijata – bio je relativno brzo riješen zbog, recimo, tradicionalističkih razloga, a i zbog toga što sustavu “latinskog notarijata” pripada većina razvijenijih zapadnoeuropskih zemalja. Opredjeljenje za ovaj oblik notarijata podrazumjeva prijenos javnih ovlasti ograničenom broju osoba odvojenom od odvjetništva ili bilo koje druge službe, samostalnost i odgovornost u radu, nepristrasnost i neovisnost, izvršnost javnih isprava, obvezu poduzimanja službenih radnji i čuvanja službene tajne te obvezu povjeravanja i poučavanja stranaka.

Nakon što se zakonodavna vlast opredijelila u korist “latinskog notarijata”, najveće dileme odnosile su se na nadležnosti notarske službe, tj. u kojoj mjeri i koje poslove povjeriti notarima, koje su do početka njihovog rada obavljali sudovi, organi uprave i odvjetnici.

S obzirom na usvojena rješenja u zakonima, položaj notara i notarske službe posebno je iskazan u dužnostima notara kojih se oni moraju pridržavati prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti. Te obveze posebno su iskazane u nepristrasnosti, što znači da notar nije zastupnik jedne stranke, već mora na jednak način da štiti i savjetuje sve stranke u postupku i štiti njihove interese. Obveza poučavanja i zaštite stranaka posebno je važna za pravne poslove za koje se zahtijeva notarska obrada isprava³, jer su sa početkom rada notara u Bosni i Hercegovini u sistem izvršnih naslova ušle i notarski obrađene isprave. Izvršenje na temelju ovih izvršnih naslova ne razlikuje se od izvršenja na temelju presude, poravnanja ili rješenja donesenog u upravnom postupku.⁴

² Zakon o notarima Federacije / ZON Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, br. 45/2002; Zakon o notarima u Republici Srpskoj / ZON Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 86/2004, 2/2004 i 74/2005; Zakon o notarima Brčko Distrikta / ZON Brčko Distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, br. 9/2003. Do donošenja ovih zakona javnobilježnička odnosno notarska služba, kako se zvala u pojedinim zakonima, bila je uvedena u Republici Hrvatskoj, Makedoniji i Sloveniji. U Crnoj Gori notarska služba počela je sa radom u 2011. godini, dok u Republici Srbiji notarska služba još nije počela sa radom iako je Zakon o javnom beležništvu Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 31/2011 / ZJB Srbije, donesen 2011. godine. Međutim, prema izmjenama Zakona o javnom beležništvu koji je donijela Skupština Srbije, početak rada javnih beležnika u Republici Srbiji je od 1. rujna 2014. godine.

³ Čl. 73. ZON Federacije BiH, čl. 68. ZON Republike Srpske i čl. 47. ZON Brčko Distrikta BiH.

⁴ Čl. 106. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 102. ZON Republike Srpske i čl. 80. ZON Brčko Distrikta BiH.

Stvaranjem ovakve notarske službe treba da dođe do rasterećenja, posebno organa uprave i organa pravosuđa u čijoj su nadležnosti bili ti poslovi. Sve ovo ima samo jedan cilj, a to je rasterećenje organa u čijoj su se nadležnosti nalazili ti poslovi i brže i efikasnije ostvarivanje prava i dužnosti građana i drugih pravnih osoba. Obavljanje jednog takvog značajnog i važnog, ali i teškog posla, može samo određeni broj pravnika koji će svojim stručnim, pažljivim i točnim radom i profesionalnom odgovornošću moći udovoljiti svim zahtjevima koji se pred njih budu postavljali. Analizom zakona u pojedinim zemljama utvrđeno je da ne postoji jedinstveni sustav određivanja broja notara.⁵

Službeno područje notara smatra se područjem na kojem notar može obavljati notarsku službu. To je područje određenog suda, općine ili grada koga odredi nadležni organ. Veza između službene kancelarije notara i službenog područja notara ogleda se u tome što notar službene radnje može obavljati samo u kancelariji, ali tako što je dužan obavljati radnje za sve stranke koje mu se obrate. To znači da ako stranka dođe sa drugog područja i traži da notar izvrši neki pravni posao ili neku radnju, u tom slučaju notar je dužan izvršiti traženi posao. Ovo proizilazi iz činjenice što je zakonom predviđena mogućnost da stranka može birati notara, ali notar ne može birati stranku, bez obzira na područje na kojem stranka živi.

Obavljanje notarskih radnji izvan službenog područja ne utiče na valjanost javnih isprava, ali notar ni u kom slučaju ne može obavljati radnje izvan teritorije države u kojoj se nalazi, jer je to sukladno načelu teritorijalnosti u određivanju državnog suvereniteta, iz kojeg notari izvode svoja ovlašćenja.

Međutim, ovdje se može postaviti pitanje da li je sloboda izbora sjedišta rada ili sloboda pružanja usluga notara moguća. Mislimo da da, jer se do sada

⁵ Analizirajući zakone u zemljama koje imaju "latinski notarijat" može se zaključiti da je u drugim zemljama latinskog notarijata različito reguliran broj notarskih mjesta. U većini slučajeva to određuje broj stanovnika jednog službenog područja u kojem notar može efikasno i kvalitetno da pruži notarske usluge ili broj notarskih isprava. Tako je u Republici Hrvatskoj propisano da na području svakog zakonom određenog suda bude najmanje jedan javni bilježnik, čl. 16. st. 1. Zakona o javnim bilježnicima Republike Hrvatske. U pokrajinama SR Njemačke, i to: Rheinland – Pfalz, Saarland, Bayern, Saschsen, gdje notar može obavljati samo službu notara (*Nurnotariat*) imamo 1600 notara, a u pokrajinama gdje imamo odvjetnika-notara imamo negdje oko 12.000 notara, dok u Francuskoj djeluje oko 8 tisuća notara sa 5984 ureda. U Italiji se na 12 tisuća stanovnika bira jedan notar. Službena sjedišta su unaprijed određena, podložna reviziji svakih 10 godina, i to prema broju stanovnika i broju poslova. Vidi Schalast, C., *Modul 1. Notarijat i Europska unija*, Sarajevo, 2003., str. 20.

vrlo skeptično gledalo i na rad odvjetnika u okviru zemalja članica Europske unije. Tako je Europska unija ukinula obvezu rezidentnosti i obvezu pripadnosti komori za prekogranično pravno savjetovanje i konačno je svojom Direktivom br. 98/15/EG iz veljače 1998. godine⁶ olakšala stalno obavljanje djelatnosti odvjetnika u drugim zemljama članicama Europske unije, gdje on nije stekao kvalifikaciju za obavljanje svoje profesije.

Pored toga, Europski sud pravde je u svojoj Odluci od 2. rujna 2000. godine prvi put utvrdio da postoji posebna regulativa za slobodno zanimanje unutar Europske unije, a to slobodno zanimanje definirano je kao monopol obavljanja djelatnosti, ograničen pristup zanimanju i pravni oblici kojima se usluga može pružati kao slobodno zanimanje. Zbog toga se postavlja logičnim razmatranje Evropske komisije u veljači 2003. godine o tome u kojoj mjeri sloboda izbora poslovanja notara i mogućnost pružanja prekograničnih usluga može biti pitanje europskog prava. U veljači 2008. godine Komisija je ponovno podnijela tužbu zbog ograničenja pristupa notarijatu u SR Njemačkoj samo za njemačke državljane. Prema mišljenju Komisije takav odnos suprotan je članku 43. Ugovora EU, koji zabranjuje svaku diskriminaciju na temelju državljanstva.⁷

2. NADLEŽNOSTI NOTARA I NOTARSKJE ISPRAVE

2.1. Opće odredbe o nadležnosti notara

Nadležnost predstavlja krug poslova koje vrši neki organ, pa su u okviru te nadležnosti sadržana prava i dužnosti tog organa u obavljanju tih poslova. Postoje dvije vrste nadležnosti, i to stvarna ili materijalna i mjesna nadležnost. Stvarna nadležnost obuhvata poslove koje je ovlašten da vrši određeni organ i ona se utvrđuje u materijalnim propisima. Mjesna nadležnost označava područje na kojem nadležni organ može vršiti poslove iz svoje stvarne nadležnosti. Ova nadležnost utvrđuje se propisima o političko-teritorijalnoj podjeli i propisima o organizaciji pojedinih organa.

Kada je u pitanju rad notara i notarske službe, eventualno pitanje predstavlja nadležnost, tj. obim poslova koje obavljaju notari. U cilju pravilne primjene svih tih propisa notari moraju biti maksimalno stručni i moraju imati specijalna znanja u svim pravnim oblastima koje obuhvata njihova nadležnost. To se prvenstveno odnosi na oblast obiteljskog, nasljednog, obligacionog, stvarnog i trgovačkog prava.

⁶ Direktiva Europske unije, br. 98/15/EG iz veljače 1998. godine.

⁷ Schalast, C., *op. cit.* u bilj. 5, str. 17.

U svezi stvarne nadležnosti notara u Bosni i Hercegovini neophodno je ukazati na koji način je ona utvrđena. Ustvari, pravilo je da se nadležnost organa i službi uređuje materijalnim zakonom kojim se uređuje određena pravna oblast. Međutim, kod utvrđivanja stvarne nadležnosti notarske službe učinjen je izuzetak, pa je nadležnost utvrđena zakonima o notarima, mada ovi zakoni ne spadaju u kategoriju materijalnih zakona, već u kategoriju zakona kojim se uređuju pravila postupka i organizacijska pitanja. Taj izuzetak učinjen je zato što se ovim zakonom prvi put uvodi notarska služba kao potpuno nova vrsta javne službe, pa je ocijenjeno da bi bio dug period da se u odgovarajućim materijalnim zakonima utvrdi nadležnost notara. Naime, nadležnost notara ne utvrđuje se samo jednim zakonom, već u više zakona, ovisno od pravne oblasti u koju određena pitanja spadaju.

2.2. Notarske isprave

Isprave se mogu podijeliti prema raznim kriterijumima, a s obzirom na izdavaoca i njegovu funkciju u postupku sačinjavanja i izdavanja isprave se dijele na javne i privatne isprave.

Privatne isprave su isprave koje je izdala fizička osoba – pojedinac, kao i isprava koju su izdali organi, druge organizacije ili zajednice koje ne vrše javne ovlasti. Prema tome, pod pojmom privatne isprave treba razumijeti ne samo privatne isprave (*documenta privata*), tj. isprave koje su izdali pojedinci, već i sve druge isprave koje nisu privatne, a nemaju značaj javnih isprava.

Javna isprava je isprava koju su u propisanom obliku izdali državni organi u granicama svoje nadležnosti, kao i isprava koju su u takvom obliku izdale samostalne ili druge organizacije i zajednice o poslovima koje vrše na osnovu javnih ovlasti. Naime, da bi se neka isprava mogla smatrati javnom, potrebno je da ispunjava sljedeće uvjete: da je izdata od državnog organa ili ovlašćene organizacije ili zajednice, da je izdata u propisanom obliku i u okvirima nadležnosti izdavaoca.⁸ Nedostatak jednog od navedenih elemenata oduzima joj svojstvo javne isprave.

Zakonodavstva koja imaju institut notarijata pod pojmom javne isprave podrazumijevaju isprave koje sastavi javni organ u okviru svojih ovlasti ili neka osoba sa javnim ovlastima u okviru njoj povjerenih poslova u propisanoj formi (javne isprave), ako su sačinjene na temelju izjave koju daje organ ili ovjeritelj

⁸ Triva, S.; Belajec, V.; Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., str. 421.

i proizvode snagu punovažnog dokaza.⁹ Notarska isprava ima tri fundamentalna uvjeta: da je izdata od notara u poslovima koje vrši na temelju javnih ovlaštenja, da je izdata u zakonski propisanoj formi i u djelokrugu ovlaštenja notara. Ovi uvjeti istovremeno notarskoj ispravi daju svojstvo autentičnosti.

Nedostatak jednog od ovih elemenata oduzima notarskoj ispravi svojstvo javne isprave. Po citiranim kodeksima (*Codice civile* Italije, *Código civil* Španije, Zakon o građanskom postupku Njemačke) notarska isprava ukoliko ne ispunjava ove uvjete gubi svojstvo javne isprave. Međutim, ona u tom slučaju opstaje kao privatna isprava.¹⁰

U anglosaksonskom pravu to je potvrda identiteta, dok je u pravima kontinentalnog tipa notarska isprava ona koja je sačinjena u oblasti notarskog ovlaštenja i koja proizvodi izvjesna pravna dejstva. Notarska isprava podliježe notarskoj proceduri.

Notarske isprave su isprave o pravnim poslovima, izjavama volje i činjenicama koje sastavljaju notari, zapisnici o pravnim radnjama i činjenicama kojima prisustvuju notari, potvrde o činjenicama koje potvrđuju notari i ovjere potpisa i drugih podataka (notarska ovjera).¹¹ Notarske isprave kao i otpravci imaju snagu javne isprave samo ako su prilikom njihovog sastavljanja ispunjene bitne formalnosti koje propisuje zakon, odnosno ako su ispoštovani bitni elementi forme. Notarski otpravak ima snagu javne isprave i u pravnom prometu zamjenjuje izvornik notarskog akta.

⁹ Čl. 415. Zakon o parničnom postupku Njemačke / ZPO Njemačke, čl. 119. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku Republike Hrvatske, 2008. godina / ZIDZPP Republike Hrvatske, čl. 132. Zakon o parničnom postupku Republike Srpske / ZPP Republike Srpske, čl. 1216. *Código civil* Španije, čl. 2699. *Codice civile* Italije.

¹⁰ *Code civil* Francuske čl. 1.318, *Código civil* Španije čl. 1.223: “[I]sprava koja nije autentična zbog nekompetentnosti ili propusta javnog službenika ili nedostatka forme, smatra se privatnom ispravom ako je potpisana od stranke izdavaoca.”

¹¹ Čl. 3. Zakona o javnim bilježnicima Republike Hrvatske, Narodne novine Republike Hrvatske, br. 78/1993, 29/1994, 16/2007 i 75/2009 / ZJB Republike Hrvatske; čl. 3. Zakona o notarima Makedonije, Službeni vesnik na Republika Makedonija, br. 55/2007 / ZN Makedonije; čl. 4. st. 1. Zakona o notarima Republike Slovenije, Uradni list, br. 13/1994, 48/1994, 82/1994, 41/1995, 83/2001 i 73/2004 / ZJB Slovenije; čl. 4. i 6. Zakona o javnim bilježnicima Mađarske, 1990. godina Zakon broj V / ZJB Mađarske; čl. 36., 46., 62. ZJB Slovačke; čl. 1. Kodeksa o notarima broj 670 Republike Grčke, 1997. / KN Grčke; čl. 6-3S, čl. 33. i 43. Građanskog zakonika Njemačke / BGB Njemačke; čl. 35. Osnovnog zakonodavstva Ruske Federacije iz 1993. godine / OZN Ruske Federacije; čl. 22. Zakona o notarima Luksemburga / ZNW Luksemburga.

2.3. Dokazna snaga notarske isprave

Notarske isprave su notarski obrađene isprave, notarske potvrde i notarske ovjere, a važe kod svih organa vlasti, pravnih osoba i drugih institucija neovisno od toga od kog su notara izdate.

Notarske isprave u širem smislu su: notarski obrađene isprave, notarski zapisi, zapisnici, ovjere i potvrde te imaju određenu dokaznu snagu. Dokazna snaga notarske isprave uvjetovana je njenom vrstom. Formalnu dokaznu snagu imaju sve notarske isprave ako ispunjavaju sljedeće uvjete, i to: da ih je izdala osoba od javnog povjerenja u okviru svoje nadležnosti, u propisanom postupku i da su ovjerene potpisom i pečatom notara.

Notarski obrađena isprava, zapis i zapisnici imaju materijalnu i formalnu dokaznu snagu. Međutim, privatna isprava na kojoj je potpis izdavaoca ovjeren ili čiji je potpis i rukopis ovjeren, ima dokaz javne isprave u dijelu izvršene ovjere od strane notara. Ako je ovjeren potpis, dokaznu snagu javne isprave ima konstatacija notara da je stranka potpisala ispravu. Ako je ovjeren prijepis izvornika, potvrđuje se samo sadržajni identitet izvornika i prepisa, a ne autentičnost isprave. Autentičnost se odnosi samo na autentičnost potpisa i prijepisa, a ne i na njenu sadržinu. Notar nije odgovoran za sadržinu niti se upušta u njeno utvrđivanje, tj. da li su ispunjeni uvjeti za punovažnost pravnog posla ili izjave koju ovjerava. Ovjera privatne isprave ima za posljedicu formalnu snagu jer autentičnost i značaj javne isprave daje klauzula o izvršenoj ovjeri nadležne ovlaštene osobe. Formalna dokazna snaga dokazuje da je onaj od koga potiče dao izjavu koja je sadržana u ispravi, jer se odnosi na činjenicu da je ovjeru i potvrdu privatnih isprava potpisao notar – izdavalac.

Forma notarske isprave sama po sebi čini dokaznu snagu isprave. Isprava sačinjena od strane notara kao i notarski otpravci predstavlja javnu ispravu samo ako je prilikom njihovog sastavljanja odnosno otpravljanja bila zadovoljena propisana forma. Forma je suštinski element notarske isprave i ta forma je pismena i predviđena zakonom. Shvatanje opće notarske forme notarske isprave obuhvata sve vrste notarskih isprava (notarski obrađene isprave, zapisi, zapisnici, ovjere i potvrde).

Pri sačinjavanju notarski obrađenih isprava, zapisa i zapisnika uloga notara je aktivna, jer se zahtijeva njegovo materijalno učešće. Kod ovjere privatne isprave njegovo učešće je pasivno jer ovjerava samo potpis ili prijepis isprave. Javna forma notarske isprave zahtijeva učešće notara koje se sastoji u sastavljanju samog notarski obrađenog akta – zapisa, zapisnika.¹² Ako sadržinu zapisa

¹² *Code civil* Francuske zahtijeva notarsku formu za ugovor o poklonu (čl. 931.), imo-

čini pravni posao gdje je forma bitni element, tada notarska isprava ima i konstitutivno dejstvo.

Razni ugovori te činjenična stanja u izvjesnom stepenu određuju i različitu sadržinu, ali i pravno dejstvo notarske isprave. Jedan značajan dio notarskih isprava ima validno punovažno dejstvo, a to su notarske isprave koje sadrže ugovore za koje pojedina zakonodavstva ne predviđaju posebnu formu za pravni posao, već sami po sebi imaju validno dejstvo. Notarska forma kod takvih ugovora jeste dio sadržine i njen faktički dio, i ugovor bez nje nema dejstva i ne proizvodi pravne posljedice.

Momenat dokazne snage notarske isprave počinje od momenta završavanja notarske radnje. Notarski akt ima dokaznu snagu nakon potpisivanja strana-ka, notara i svjedoka; i samo izdavanje isprave je momenat dokazne snage. Notarska ovjera privatne isprave ima dokaznu snagu od dana i časa ovjere, a ne od dana izvršenog pravnog posla. Notarska isprava ima kao pravnu posljedicu izvršnu snagu pod određenim uvjetima i izjednačena je sa snagom presuđene stvari koja daje mogućnost stranci da zatraži izvršenje pred sudom kad za to postoje predviđeni uvjeti.

Dokazna snaga notarske isprave ogleda se i u domenu međunarodnog prava, a uz uvjet reciprociteta notarska isprava ima ista dejstva kao i domaća javna isprava.¹³ Naime, da bi se uopće moglo govoriti o snazi inostranih javnih isprava, postavlja se pitanje kada se smatra da je jedna javna isprava domaća, a kad strana. To se prvenstveno prosuđuje međunarodnim pravilima, ako njih nema ili ne obvezuju državu u kojoj se vodi postupak, mjerodavno je pravo *lex loci actus*.

Pod javnom inostranom ispravom podrazumijeva se isprava koja se u državi u kojoj je izdata smatra javnom ispravom i koja je izdata u obliku i na način propisan zakonom odnosne države.¹⁴ Prema tom pravilu, ako međunarodnim

vinske ugovore supružnika (čl. 1349.), ugovor kojim se konstituira hipoteka (čl. 2127.), ugovorenu subrogaciju prava povjerioca (čl. 1250. – 1252.), cesiju patenata (čl. 1260.). *Codice civile* Italije predviđa takođe notarsku formu za ugovor o poklonu (čl. 782.), ugovor o javnim društvima (čl. 2296.), ugovor o konstituiranju hipoteke (čl. 2832.).

¹³ Čl. 11. ZJB Hrvatske, čl. 7. ZJB Slovenije, čl. 8. Zakona o notarima Crne Gore, Službeni list Republike Crne Gore, br. 68/2005 i 49/2008 / ZN Crne Gore, čl. 8. ZJB Srbije.

¹⁴ Čl. 3. st. 3. Zakona o legalizaciji isprava u međunarodnom prometu, Službeni list SFRJ, br. 6/1973. Isto tako i sudska praksa: Odluka VS BiH, Gž. 67/81, *Zbirka sudskih odluka*, knjiga VI, sveska II, 1981., str. 179. Izuzetno mjerodavno pravo je i *lex fori* kao u slučaju kada nije poznato mjesto izdavanja isprave, te u slučaju da nije poznato mjesto izdavanja isprave. Vidi Pak, M., *Međunarodno privatno pravo*,

ugovorom nije nešto drugo određeno, strana javna isprava ima istu dokaznu snagu kao i domaća javna isprava ako ispunjava uvjete da je propisno ovjerena (legalizirana) i ako između matične zemlje i zemlje njenog izdavanja postoji uzajamnost.

Zakonska rješenja predviđaju da strane notarske isprave imaju, pod uvjetom uzajamnosti, isto pravno dejstvo kao i javne domaće isprave, te im je priznata i neposredna izvršnost.¹⁵

Notarska isprava ima i informativno dejstvo jer daje informacije o vlasniku nepokretne imovine i ostalim subjektima u vezi s nepokretnom imovinom. Notarska isprava daje mogućnost građanima da se informiraju i osiguraju pravnu sigurnost.¹⁶

Imajući u vidu da se u dokaznom postupku možemo pozivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice, ili da je isprava nepravilno sastavljena, a posebno ako to ističu stranke u postupku, sud može, kao i za sve javne isprave, da posumnja u autentičnost isprave sačinjene od strane notara. U tom slučaju primjenjivale bi se odredbe zakona o parničnom postupku i o iskazanoj sumnji notar bi morao da se izjasni.

Notarska isprava je dokazno sredstvo, ima snagu javne isprave u parničnom postupku iz razloga što dokazuje odnosno pokazuje istinitost nekog sadržaja koji je u njoj naveden odnosno konstatiran.

Kad je u pitanju ocjena dokaza te isprave, potrebno je praviti razliku između autentičnosti i istinitosti isprave.¹⁷ Notarska isprava ima tri fundamentalna uvjeta koja su potrebna za njenu autentičnost, a to su: da je izdata od notara za one poslove koje obavlja na osnovu javnog ovlašćenja, koje je preneseno zakonom, da je izdata u zakonski propisanoj formi i da je u djelokrugu ovlašćenja notara. Ukoliko se utvrdi da notarska isprava nije autentična, u tom slučaju ona gubi svojstvo javne isprave, ali opstaje kao privatna isprava.¹⁸

Beograd, 1986., str. 144.

¹⁵ Na primjer, notarski zapis o uređivanju imovinskih odnosa bračnih partnera pruža dokaz o njihovim suvlasničkim udjelima na zajedničkoj imovini, čl. 47. t. 1. ZJB Slovenije, čl. 1934. *Code civil* Francuske i dr.

¹⁶ Trgovčević-Prokić, M., *Ovlašćenja javnog beležnika*, Beograd, 2007., str. 273.

¹⁷ Čl. 1223. *Código civil* Španije: "Isprava koja nije autentična zbog kompetencije ili zbog propusta notara ili nedostatka forme smatra se privatnom ispravom ako je potpisana od stranaka." Vidi Đurđević, D., *Javnobeležnički akti*, u: Hiber, D. (ur.), *Javnobeležničko pravo*, Beograd, 2006., str. 138.

¹⁸ Čl. 200. ZPP Hrvatske i čl. 187. st. 1. ZPP Srbije.

Teret dokazivanja u parničnom postupku zbog neistinito utvrđenih činjenica u ispravi je na stranci koja osporava njenu istinitost.¹⁹ Ako je u ispravi protivno zakonskim propisima nešto precrtano ili izbrisano, ili ako postoje drugi nedostaci koji izazivaju sumnju u njenu autentičnost, teret dokazivanja biće na stranci koja se na ispravu poziva.²⁰

U parničnom postupku dozvoljeno je dokazivati da su u javnoj ispravi činjenice neistinito utvrđene.²¹ Ova odredba upućuje da je pravilo o dokazanoj snazi sadržaja javne isprave *praesumptio iuris tantum*. Isto se odnosi na ispravu koja je u pogledu dokazne snage izjednačena s javnom²², a to bi se odnosilo na notarsku ispravu.

U parničnom postupku ne može da se osporava istinitost sadržine javne isprave, odnosno pravilnost pravnih dispozicija sadržanih u njima. Pravna sadržina može biti osporena uz korištenje vanrednih pravnih lijekova (ponavljanje postupka, zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke) protiv pravomoćne odluke organa od koga isprava potiče, a u postupku u kome je ista i donesena.²³ Međutim, sadržina notarskog akta može se pobijati u parničnom postupku radi valjanosti pravnog posla koji je u njemu sadržan.²⁴ Ako je notarska isprava sačinjena u suprotnosti sa pozitivnim propisima, ona nema svojstvo javne isprave, odnosno gubi autentičnost, dok propust notara kod sastavljanja isprave može uticati i na valjanost pravnog posla (notar nije shvatio pravu volju stranaka te je pravni posao zaključen u zabludi, ili ako punomoćnik nije imao uredno punomoćje). U tom slučaju sačinjena notarska isprava ne proizvodi nikakvo pravno dejstvo i smatra se kao da nije ni zaključena. Isto će

¹⁹ Zuglia, S.; Triva, S., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Zagreb, 1987., str. 541.

²⁰ Čl. 260. ZPP Hrvatske i čl. 230. st. 1. ZPP Srbije.

²¹ Triva, S., *Gradansko parnično procesno pravo*, 5. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 1983.

²² *Ibid.*, str. 125.

²³ *Ibid.*

²⁴ *Javni bilježnik*, Zagreb, vol. 3, br. 8, 2003., str. 33. U ovom časopisu objavljena je Presuda Županijskog suda u Zlataru, Gž 1339/01-2 od 13. veljače 2002. U obrazloženju se navodi: "Odbijen je tužbeni zahtjev tužiteljice kojim je zahtijevala da se utvrdi da je notarski akt nepravilno sastavljen i proglasi nevaljanim te da nema svojstvo javne isprave u dijelu u kojem je neistinito utvrđena činjenica u zapisnik da je održana skupština HTP Matija Gubec d.d. Županijski sud je našao da je notarski zapisnik sastavljen sukladno odredbama članka 286. Zakona o trgovačkim društvima, tako da nije bilo razloga za upozorenje iz članka 34. stavak 3. Zakona o javnim bilježnicima koji se odnose na upozorenje nedostatka punomoćja ili bilo kog drugog razloga ovlaštenja za poduzimanje pravnog posla."

biti kad zakonski zastupnik nije imao posebna ovlaštenja koja se zahtijevaju za zaključivanje ugovora.

Osim toga, upozorenje i pouka notara o manjkavosti pravnog posla pretpostavka su za podizanje tužbe radi rušljivosti. Pouka i upozorenje imaju za cilj da zaštite interese stranaka, a doprinose i sigurnosti u pravnom prometu. U protivnom, bez pouke i upozorenja stranaka od strane notara, pravni posao sadržan u notarskom aktu je manjkav i imao bi za posljedicu da takva notarska isprava nema snagu javne isprave.

Takav ugovor podliježe tužbi, a tužilac može tražiti poništenje pravnog posla sadržanog u tom notarskom aktu. U slučaju da su stranke zaključile poravnanje pred notarom, primjenjivat će se ista pravila koja se odnose i na sudsko poravnanje. Sudska praksa zauzela je stav da se u pogledu sudskog poravnjanja primjenjuju meritorna pravila koja se odnose na svaki ugovor kada se radi o relativnoj ništavosti.²⁵

U praksi sudova, kao i u pravnoj literaturi, postoje različita shvatanja o tome da li čitanje ugovora o doživotnom izdržavanju ili ugovora o raspodjeli imovine za života utiče na valjanost ovih ugovora, odnosno da li proizvodi apsolutnu i relativnu ništavost samog pravnog posla. Neki teoretičari smatraju²⁶ da čitanje ugovora od strane suca nije predviđeno kao pretpostavka za valjanost ugovora. Međutim, takav ugovor mora se pročitati strankama ako ga sačini notar, jer notar mora da se uvjeri da sadržaj izvornika odgovara volji stranaka koje žele da se takav ugovor zaključi.²⁷

Pored navedenog, pojedini teoretičari²⁸ imaju drugačije mišljenje, pa ističu da je obveza čitanja ugovora bitan sadržaj propisane forme ugovora, pa samim tim i njegove valjanosti. Sudska praksa u Republici Hrvatskoj prihvatila je ovo

²⁵ *Izbor sudske prakse*, Beograd, br. 4, 2003. U svojoj Presudi Pž. br. 2717/02 od 1. srpnja 2002. Viši privredni sud u Beogradu navodi: "Sudsko poravnanje je po svojoj pravnoj prirodi ugovor i upravo se zato pobija tužbom kao i svaki drugi ugovor. Na ugovornu prirodu sudskog poravnjanja i ugovorna pravila njegovog pobijanja ni na koji način ne utiče okolnost da je pri zaključenju poravnjanja sud rješenjem prihvatio poravnanje stranaka jer takvo rješenje po odredbama Zakona o parničnom postupku nije predviđeno niti daje konkretnom poravnanju karakter sudske odluke."

²⁶ Kreč, M.; Pavić, Đ., *Komentar zakona o nasljeđivanju sa sudskom praksom*, Zagreb, 1964., str. 335; Dika, M., "Izvanparnična" i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – de lege lata i de lege ferenda, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 59, br. 6, 2009., str. 1162.

²⁷ Čl. 75. ZON Republike Srpske i čl. 80. ZON Federacije Bosne i Hercegovine.

²⁸ Blagojević, B.; Antić, O., *Nasljedno pravo*, Beograd, 1988.

drugo stanovište²⁹ s obrazloženjem da čitanje ugovora strankama čini bitan sadržaj samog ugovora, te da ovo nepoštovanje forme čini apsolutnu ništavost ugovora. Smatramo da je ovo drugo shvatanje prihvatljivije, iz razloga što postoji obveza suda u odnosu na čitanje ugovora, a nepoštivanje ove obveze podliježe apsolutnoj ništavosti ugovora. Ako je taj ugovor sačinio notar, takođe postoji obveza čitanja i upoznavanja stranaka, kao i sa priložima koji su bili dokaz za sačinjavanje ugovora, jer je ta obveza utvrđena zakonom i postupanje suprotno tome čini ugovor ništavim.

Pred notarom stranke mogu zaključiti dvostrano obvezan teretni ugovor i ukoliko dođe do nesklada između stranaka nakon zaključenja ugovora ili u toku njegovog izvršenja, oštećena strana može tražiti poništaj ugovora zbog prekomjernog oštećenja. Kod poravnanja zaključenog pred notarom stranke sporazumom otklanjaju neizvjesnost i određuju svoja prava i obveze za ubuduće, tako da se naknadno ne mogu pozivati na prekomjerno oštećenje u novoj parnici tužbom za poništaj prekomjernog oštećenja.

3. VRSTE NOTARSKIH ISPRAVA

Pod notarskim ispravama podrazumijevaju se sve isprave koje notar sačini u okviru svoje nadležnosti. Ovo je opće načelo i važi za sve vrste notarskih isprava kod kojih su ispunjena tri slijedeća uvjeta: da je isprava sačinjena na način i po postupku propisanom u zakonu o notarima³⁰, da se odnosi na pitanja koja se po zakonu nalaze u nadležnosti notara i u okviru ovlašćenja notara.³¹ Ovi uvjeti istovremeno notarskoj ispravi daju svojstvo autentičnosti.

3.1. Notarski obrađene isprave

Notari sačinjavaju tri vrste notarskih isprava, i to: notarski obrađene isprave, notarske potvrde i notarske ovjere.

²⁹ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske U-III-853/1998 od 6. veljače 2002. godine: "Da je nevaljan ugovor ako nije poštovana navedena dužnost suca da isti ugovor pročita, uz upozorenje da tako treba postupiti i kad se radi o ugovorima o doživotnom izdržavanju i ugovorima o raspolaganju imovinom za života koji se sačinjavaju pred notarom." Vidi Hrvatinić, B., *Nasljednopravni ugovori*, u: Dika, M. (op. red.), *Novo nasljednopravno uređenje*, Zagreb, 2003., str. 133 – 134.

³⁰ Čl. 74. do 109. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 70. do 105. ZON Republike Srpske i čl. 48. do 83. ZON Brčko Distrikta BiH.

³¹ Čl. 69. do 73. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 64. do 67. ZON Republike Srpske i čl. 43. do 46. ZON Brčko Distrikta BiH.

Imajući u vidu da su notarske isprave javne isprave, svi organi vlasti (zakonodavni, izvršni i sudski) na svim nivoima dužni su da uzimaju kao pravno valjane isprave notara koje podnose građani radi ostvarivanja određenih prava ili obveza. Međutim, treba imati u vidu da notarske isprave, kada govorimo o Bosni i Hercegovine, važe kao dokaz na cijelom njenom teritoriju³², a i u inozemstvu pod uvjetom uzajamnosti. Takva važnost notarske isprave proizilazi iz činjenice da je služba notara javna služba i da se poslovi notara vrše na temelju javnih ovlašćenja.³³

Poseban značaj za pravni promet imaju notarski obrađene isprave koje se odnose na ugovore o nekretninama. Karakteristika tih notarskih isprava je u tome što one imaju punu dokaznu snagu javnih isprava i što one, pod određenim uvjetima, imaju i dokaznu snagu izvršne isprave. Te karakteristike tih notarskih isprava moraju dovesti do jačanja pravne države i ostvarivanja pravne sigurnosti u pravnom prometu nekretninama. To će se ostvarivati tako što će stranke moći neposrednom primjenom tih isprava prinudnim putem ostvarivati svoja potraživanja sadržana u tim ispravama. Zbog toga neće biti potrebe da se u tim pitanjima vode dugi i skupi parnični postupci, jer, u suštini, te isprave imaju snagu pravomoćne sudske presude donesene u građanskoj parnici zato što se donose u proceduri koja je veoma precizna i detaljno opisana, tako da se svaka radnja mora poduzeti na propisani način, a samim tim isključena je bilo kakva mogućnost proizvoljnog ponašanja notara.

Notarski obrađene isprave odnose se na pravne poslove utvrđene u zakonima i iste odredbe imaju izuzetno veliki značaj iz razloga što je izričito propisano da ti pravni poslovi, navedeni u tim odredbama, koji nisu sačinjeni u formi notarski obrađene isprave, su ništavi. Posljedica ništavosti ogleda se u tome što takvi pravni poslovi pravno ne važe, i kao takvi ne mogu proizvoditi nikakvo pravno dejstvo u pravnom prometu. To praktično znači da na temelju takvog pravnog posla ne mogu nastati potraživanja i obveze, odnosno druga prava i obveze koji čine predmet tog pravnog posla. Na primjer, ako akt o osnivanju trgovačkog društva ne bude notarski obrađen odnosno sačinjen u formi notarski obrađene isprave, takav osnivački akt neće moći poslužiti za upis u sudski registar te pravne osobe. Pored toga, ako kupoprodajni ugovor neke nekretnine ne bude sačinjen u formi notarski obrađene isprave, takav ugovor neće moći

³² Zakon o priznavanju javnih isprava u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, br. 24/2004.

³³ Šaula, V., *Notarijat u Bosni i Hercegovini iz perspektive međunarodnog privatnog prava*, Pravna misao, Sarajevo, br. 1-2, 2006.

poslužiti za prijenos odnosno sticanje prava vlasništva na toj nekretnini, jer se na temelju takvog ugovora neće moći izvršiti upis vlasništva u zemljišne knjige.

Ovdje treba imati u vidu i to da stranke svojom voljom ne mogu promijeniti formu navedenih pravnih poslova, jer takva mogućnost zakonom nije predviđena. Prema tome, zakonski propisana forma za te pravne poslove je obvezna za stranke i ona se mora poštovati.

Pravna snaga notarskih isprava koje se odnose na notarske ovjere i notarske potvrde sastoji se u tome što te isprave ne predstavljaju potpunu dokaznu snagu javne isprave, kao notarski obrađene isprave, već samo dokaznu snagu javne isprave, što znači da se njom pretpostavlja da je istinito ono što je u ispravi ovjereno dok se suprotno ne dokaže. Prema tome, ove notarske isprave mogu se osporavati u cjelini, a to znači da se može osporavati istinitost činjenice koja je ovjerena, odnosno potvrđena, kao i postupak njene ovjere i potvrde.

Osporavanje valjanosti notarski obrađenih isprava zasnovano je na njihovoj pravnoj snazi. Polazeći od te činjenice te notarske isprave mogu se osporavati, i to samo u pogledu postojanja povreda pravila postupaka koja su predviđena za sastavljanje te isprave. To znači da se može dokazivati da je povrijeđena procedura sastavljanja tih isprava, ali nije predviđena mogućnost osporavanja valjanosti same izjave pred notarom. To izričito proizilazi iz odredbi zakona o notarima³⁴ kojima je predviđeno da notarski obrađena isprava ima punu dokaznu snagu javne isprave o izjavama datim pred notarom i u odnosu na te isprave, no dopušteno je dokazivati da je izjava netočno notarski obrađena.

Takva pravna snaga tih notarskih isprava je veoma važna jer se njima osigurava potpuna pravna sigurnost, što predstavlja osnovni temelj funkcioniranja notarske službe i jačanja pravne države.

Osporavanje valjanosti notarskih isprava koje se odnosi na notarske ovjere i notarske potvrde zakonima je drugačije propisano.³⁵ Valjanost notarskih ovjera i notarskih potvrda može se osporavati u svim pitanjima, a to znači da se može dokazivati da činjenice potvrđene u tim ispravama nisu točne, a i da procedura ovjere, odnosno procedura potvrde nije sprovedena na zakonom predviđen način. Ovakav obim osporavanja valjanosti tih notarskih isprava proizilazi iz činjenice što te isprave imaju dokaznu snagu javne isprave, a ne punu dokaznu snagu javne isprave koju imaju notarski obrađene isprave. Pre-

³⁴ Čl. 4. st. 4. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 4. st. 4. ZON Republike Srpske i čl. 4. st. 5. ZON Brčko Distrikta BiH.

³⁵ Čl. 4. st. 5. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 5. ZON Republike Srpske i čl. 4. st. 6. ZON Brčko Distrikta BiH.

ma tome, za notarske isprave koje imaju samo dokaznu snagu javne isprave važi opće pravilo za te isprave, koje se sastoji u tome da se pretpostavlja da je istinito ono što je u ispravi ovjereno dok se drugačije ne dokaže.

I na kraju se može konstatirati da će dokazna snaga notarskih isprava, a posebno notarski obrađenih isprava, i mogućnost njihove izvršnosti doprinijeti unapređenju jačanja pravne države i pravne sigurnosti u interesu građana, kao i stranih investitora.

3.2. Notarske potvrde

Pored notarski obrađenih isprava koje smo već spominjali i koje predstavljaju osnovnu djelatnost notara, druga vrsta djelatnosti notara su poslovi na izdavanju raznih notarskih potvrda i notarskih ovjera, gdje spadaju i trgovačka društva. Ovdje se također radi o notarskim ispravama, ali se te isprave ne izdaju u formi notarski obrađene isprave, već u formi notarske potvrde odnosno notarske ovjere.

Potvrda je vid djelatnosti notara koja uključuje potvrđivanje različitih odredaba, činjenica, izjava građana. U teoriji se smatra da je “potvrda osnova notarske djelatnosti, pomoću koje se utvrđuje pouzdano neki događaj”. Pod pojmom “neki događaj” podrazumijevaju se pravni ugovori, činjenice, događaji i odredbe pravnog značenja, a koji uključuju kompetenciju notara da posvjedoči neki događaj. Notarska potvrda definira se u literaturi³⁶ i kao “posvjedočenje činjenica i činjeničnog stanja u predviđenoj zakonskoj formi”. Notar potvrđuje pravno relevantne događaje i činjenice. Notarska potvrda je u suštini izjava data pred notarom koja dokazuje potvrdu dokumenata, činjenica, situacija.

Notarska potvrda je dio postupka i predviđena je u uporednom pravu u zakonima o notarima kao njihova samostalna djelatnost.

Svi vidovi notarskog potvrđivanja formalni su. Forma je suštinski element koji obilježava i obuhvata posvjedočenje izjavljeno od notara. Ta forma je pismena i predviđena je zakonom. Notarska potvrda ima dokaznu snagu u dijelu posvjedočenja od strane notara – na primjer, pri notarskoj potvrdi predočenja datuma na uvid potvrđuje se vrijeme sastavljanja predugovora, ali ne i pravni posao pravnovaljanosti njegove sadržine. Sadržina pravnog posla kod ugovora može biti nepunovažna, ali zato je potvrda datuma pravnovaljana i punovažna. Pravna valjanost datuma predstavlja autentičnu konstataciju izjave voljâ stranaka momentom sastavljanja privatne isprave. Kada je notarska forma potvrde

³⁶ Đurđević, *op. cit.* u bilj. 17, str. 130.

propisana imperativno zakonom, tada je forma validna. U tom slučaju nedopušten je dokaz putem svjedoka, jer potvrda datuma ima za pravnu posljedicu da je notar potvrdio datum i da je izvršena potvrda datuma pravnovaljana.

Notarska potvrda predočavanja datuma povezana je s materijalno-pravnim i procesnim posljedicama jer je zahtjev za potvrđivanje datuma ugovora samo zahtjev za potvrđivanje činjenice i proizvodi pravno dejstvo koje se odnosi samo na datum.

Na zahtjev stranke notar je dužan da, pored notarske isprave, stranci izda i potvrdu o tome da je notarska isprava sačinjena, kao i potvrdu o naplaćenim troškovima. Na zahtjev svjedoka, tumača, vještaka, zakonskog zastupnika, službene osobe, organa starateljstva i zastupnika pravne osobe notar je dužan da izda potvrdu o prisustvu svih osoba u postupku sastavljanja notarske izjave, njihovom svojstvu i vremenu koje su proveli u postupku sastavljanja isprave.

Evropska zakonodavstva predviđaju: potvrdu o vremenu kada je isprava predočena, potvrdu da je neko živ, potvrdu o punomoćju za zastupanje, potvrde o protestovanju mjenice, potvrdu i primanje izjave pod zakletvom³⁷ i druge vrste pismena. Specifičnost mađarskog zakona³⁸ je u tome što unosi novinu u potvrđivanje ostalih činjenica i okolnosti, a to je prenošenje i snimanje informacija i potvrđivanje izvlačenja na tenderu. Za ovo potvrđivanje notar je ovlašćen samo onda kada njihovo ostvarivanje ili izostanak povlače za sobom pravnu posljedicu i ako je postupak za čije je potvrđivanje notar zamoljen izveden u njegovom prisustvu, o čemu on sačinjava zapisnik.

Razlika između notarski obrađene isprave i notarske potvrde i notarske ovjere je u dokaznoj snazi, obimu mogućeg osporavanja i u izvršnosti.

Notarski obrađene isprave imaju punu snagu javne isprave o izjavama stranaka koje su date pred notarom kao što je i propisano u zakonima. Međutim, notarske potvrde i notarske ovjere nemaju punu dokaznu snagu javne isprave, već imaju samo snagu javne isprave o činjenicama o kojima se u njima svjedoči, što je izričito propisano.³⁹ Nadalje, notarske potvrde i notarske ovjere nemaju snagu izvršnog naslova. One se mogu osporavati u svim pitanjima, a to znači da se može dokazivati da činjenice potvrđene u tim ispravama nisu točne i da procedura ovjere nije na zakonit način sprovedena. Ovakav obim osporavanja

³⁷ Čl. 60., 61., 73., 78., 80. i 81. ZJB Hrvatske, čl. 62. – 67. ZN Makedonije, čl. 56. ZJB Slovačke, čl. 82. – 83. OZN Ruske Federacije.

³⁸ Čl. 144. ZJB Mađarske.

³⁹ Čl. 4. st. 4. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 4. st. 5. ZON Republike Srpske i čl. 4. ZON Brčko Distrikta BiH.

proizilazi iz činjenice što te isprave imaju samo dokaznu snagu javne isprave, pa, prema tome, za njih važi opće pravilo koje se sastoji u tome da se za ono što je u izjavi ovjereno odnosno potvrđeno pretpostavlja da je istinito sve dok se ne dokaže suprotno.

Zakoni o notarima ne uređuju detaljno sadržaj notarskih potvrda i notarskih ovjera kao što je to uređeno za notarski obrađene isprave. Za notarske potvrde i notarske ovjere samo su propisana određena pitanja koja čine njihov sadržaj. Tako je predviđeno da notarska potvrda odnosno notarska ovjera sadrži sljedeće podatke, i to: kod potvrda, potvrđivanje određenih podataka, a kod ovjera, ovjeru prepisa isprava, izvoda i potpisa, zatim potpis notara, ovjera službenim pečatom notara, mjesto i datum izdavanja potvrde odnosno izvršene ovjere.

3.3. Notarske ovjere

Možemo reći da je notarska ovjera vrsta notarske isprave koja obuhvata radnje notara na osnovu kojih privatna isprava može dobiti dokaznu snagu javne isprave u formalnom i materijalnom smislu ili u dijelu u kome je izvršena ovjera. Ne mijenja se sadržina privatne isprave jer ona dobija dokaznu snagu samo u formalnom smislu. Zakoni o notarima latinskog organizacionog tipa ne prave ovu sadržajnu razliku, već samo predviđaju ovjeru kao djelatnost notara nabrajajući njene vrste u zakonima.

U pravnim sustavima kao što su Republika Hrvatska, Slovenija, Makedonija, Bosna i Hercegovina te Crna Gora postupak potvrđivanja sadržine isprave i njeno ovjeravanje prenijeti su u nadležnost notara, iako u Bosni i Hercegovini to još mogu da rade organi uprave. Ovaj postupak različito je terminološki određen – kao solemnizacija⁴⁰ ili kao zapis o ovjeri privatne isprave.

Europska zakonodavstva o notarijatu ne prave razliku između ovjere i potvrđivanja sadržine pravnog posla sadržanog u ispravi i njegovog ovjeravanja, dok teorija pravi ovu razliku.⁴¹ U njemačkoj teoriji pod ovjerom u širem smislu

⁴⁰ Čl. 59. ZJB Republike Hrvatske i čl. 54. ZN Crne Gore.

⁴¹ Vidi Faßbender, H. J.; Grauel, W.; Kemp, P.; Ohmen, W.; Peter, W.; Roemer, H., *Notariatskunde*, 14. Aufl., München, 2001., str. 40 – 45. U djelu se navodi da “Njemački Građanski zakonik (BGB), članak 128., pravi razliku između ovjeravanja u užem smislu, a to je ovjeravanje izražene volje u obliku zapisnika. ... Smatraju da je nedostatak jedinstvenih pojmova nastao između SZON i Zakona o izdavanju javnih isprava Njemačke (ZII), od 29. kolovoza 1969. i 22. ožujka 2005., s jedne strane, i Građanskog zakonika s druge strane zbog povijesnih razloga. Građanski zakonik Njemačke iz 1900. godine je pravo o izdavanju isprava regulirao Carskim zakonom

podrazumijeva se ovjeravanje činjenica i postupaka koje je notar vidio, a to je posvjedočenje kojim notar izvršava ovjeru, odnosno sam činjenični postupak – ovjeravanje prijepisa ili potpisa i stavljanje pečata, odnosno ovjera nejavnih, privatnih isprava.

Ovjera u užem smislu obuhvata sastavljanje zapisnika pred notarom i potvrđivanje sadržine isprave, kao i njeno ovjeravanje. Ova vrsta ovjere propisana je za pravne poslove za koje zakonodavac predviđa i želi da se stranke upoznaju s dometom i pravnim značajem isprave.

U pojedinim zakonima materijalnog prava, prvenstveno građanskim zakonima, ali i drugim zakonima (trgovački zakon, zakon o zemljišnim knjigama, zakon o akcionarskim društvima, zakon o društvima s ograničenom odgovornošću), regulirani su poslovi koji podliježu ovjeri u užem smislu. Ovaj primjer daje Savezna Republika Njemačka, u kojoj je predviđeno potvrđivanje sadržine isprave i njena ovjera kod: ugovora o zemljištu⁴², obećanja poklona⁴³, ugovora o odgovornosti bračnih drugova⁴⁴, ugovora o nasljeđivanju, ugovora o odricanju od nasljedstva, izjave da se neka osoba slaže s momentalnim izvršenjem.⁴⁵ Francuski *Code civil* predviđa formu ovjere za određen broj ugovora: ugovor o poklonu⁴⁶, imovinske ugovore supružnika⁴⁷, ugovore kojima se konstituira hipoteka, ugovorenu subrogaciju prava povjerioca.⁴⁸ Takođe, *Codice civile* Italije predviđa obveznost ovjere kod ugovora o poklonu⁴⁹, ugovora o javnim društvima⁵⁰, ugovora o konstituiranju hipoteke.⁵¹

U Njemačkoj je saveznim i pokrajinskim zakonima propisano da javno-pravne osobe moraju da stave službeni pečat na svoje izjave i tada se stavljanje pečata zamjenjuje notarskom ovjerom.⁵²

o vanparničnom postupku, a dijelom pokrajinskim zakonima, koji za cilj nisu imali reguliranje prirode isprave, tako da je ovjeravanje definirano u postupcima.”

⁴² Čl. 313. BGH.

⁴³ Čl. 518. BGH.

⁴⁴ Čl. 408. – 419. BGH.

⁴⁵ Čl. 794. st. 1. t. 5. ZPO Njemačke.

⁴⁶ Čl. 931. *Code civil* Francuske.

⁴⁷ Čl. 2127. *Code civil* Francuske.

⁴⁸ Čl. 1250. – 1252. *Code civil* Francuske.

⁴⁹ Čl. 782. *Codice civile* Italije od 1942.

⁵⁰ Čl. 2296. *Codice civile* Italije.

⁵¹ Čl. 2832. *Codice civile* Italije.

⁵² Čl. 67. ZII. Zakon o izdavanju javne isprave Njemačke od 29. kolovoza 1969. i 22. ožujka 2005. godine s jedne strane i sa druge strane Građanski zakonik iz povijesnih razloga.

Iz svega se može zaključiti da pojedina zakonodavstva o notarijatu određuju nadležnost notara za potvrđivanje sadržine pravnog posla i njenog ovjeravanja, a prema materijalnom pravu, pa se stoga ne pravi razlika ovjere u užem i širem smislu, već se govori o ovjeri kao jedinstvenom pojmu notarske ovjere. Ovjera u užem smislu je javna isprava u potpunosti jer obuhvata potvrđivanje sadržine pravnog posla i ovjeru isprave⁵³, i kao takva prenijeta je u nadležnost notaru.

3.4. Postupak solemnizacije

Ovjerom sadržine privatne isprave ili solemnizacijom privatna isprava ima potpunu dokaznu snagu. Ispitivanje ocjene podobnosti za ovjeru vrši notar. Notar mora ispitati formu i sadržinu privatne isprave. U postupku solemnizacije notar je dužan da utvrdi identitet stranaka i stavi klauzulu o potvrđivanju koja sadrži: prezime i ime, sjedište notara, izjavu o notarskom svojstvu, naznačenje načina na koji je utvrđen identitet stranaka, naznačenje da je pročitana isprava i da su stranke izjavile da odgovara njihovoj pravoj volji i da su svojeručno potpisale. Notar stavlja pečat i svoj potpis na ispravu.

Ukoliko privatna isprava ne sadrži predviđenu formu o načinu pisanja, notar može sačiniti poseban notarski zapis. Privatna isprava u tom slučaju čini sastavni dio i dopunu notarskog zapisa. Forma privatne isprave mora odgovarati formi koja je predviđena za notarski akt.

3.5. Ovjera privatne isprave

Notarska ovjera privatne isprave predstavlja posvjedočenje dokumenata za izvršeno potvrđivanje činjenica od strane notara. Takav dokument dobija značaj javne isprave koji djeluje prema svima – *erga omnes*. Ovjera ne mijenja sadržinu privatne isprave na koju se odnosi, ona je dokaz autentičnosti potpisa osobe privatnog dokumenta bez promjene sadržine, jer ne mijenja sadržinu privatnog dokumenta na koji se odnosi. Notarska ovjera privatne isprave ima dokaznu snagu od dana i časa ovjere, a ne od dana izvršenog pravnog posla. Naime, ugovori mogu biti izvršeni prije ovjere, ali dokaznu snagu prema trećim osobama imaju od datuma ovjere.

Notar na zahtjev stranke ovjerava nejavnu ispravu koju mu stranka podnese. Sa sadržajem te isprave notar se upoznaje samo u onoj mjeri u kojoj bi mo-

⁵³ Čl. 415. ZPO Njemačke predviđa da je notarski zapis u potpunosti javna isprava.

gao da ispuni rubrike svog upisnika o ovjerama. On nije odgovoran za sadržinu te isprave, niti se upušta u utvrđivanje da li su ispunjeni uvjeti za punovažnost pravnog posla ili izjave koju ovjerava.⁵⁴ U slučaju kada je osoba slijepa ili ne zna da čita, notar mora da joj pročita ispravu prije nego što ovjeri potpis ili rukoznak. Ako notar ne zna jezik na kome je napisana isprava, ispravu treba da pročita sudski tumač, što notar mora da navede u ovjeri. Ako se ovjerava potpis osobe kao punomoćnika pravne osobe, notar može u ovjeri potvrditi da se ta osoba potpisala za pravnu osobu ili ako je on prije toga utvrdio da je ta osoba ovlašćena da to učini.

Ovjera izvršena od strane notara ima isto dejstvo kao i ovjera suda ili upravnog organa.

Ovjera privatne isprave predstavlja, u stvari, posvjedočenje autentičnosti potpisa, identičnosti prijepisa isprave, prijevoda i posvjedočenje drugih činjenica predviđenih zakonom. Predmet ovjere mogu biti razni ugovori, predugovori, priznanice o pozajmici duga i drugo za što zakonodavac ne zahtijeva neku obveznu formu ovjere. Strankama je ostavljena mogućnost da ovjere potpišu, te bismo ovu vrstu ovjere nazvali fakultativnom jer ovisi od izbora stranaka. U praksi se radi pojačane pravne snage privatne isprave ovjeravaju razne vrste priznanica, jer stranke ovjeravaju svoje privatne isprave. Ovjera ima i funkciju dokaza, i to kod pravnih poslova ako se zakonom zahtijeva određena ovjera.

Forma notarske ovjere propisana je zakonom i uvjet je za punovažnost pravnih poslova kod ugovora ili jednostranih izjava voljâ, tj. može biti i njihov bitni element kada je forma *ad sollemnitatem*. Neformalni pravni posao može biti sam po sebi pravnovaljan; a ako je ovjeren, ima i dokaznu snagu.

Ovjera se u svim slučajevima sastoji od svojeručnog potpisa notara, stavljanja pečata, upisivanja djelovodnog broja upisnika, kao i mjesta i datuma ovjere, a kod ovjere prijepisa i bilješke o eventualnom neslaganju s izvornikom.

⁵⁴ Čl. 58. ZJB Slovačke, dok čl. 95. st. 4. ZJB Hrvatske, odnosno čl. 83. Zakona o notaciji Makedonije, predviđa da je notar dužan da provjeri ispravu samo u smislu ako postoje razlozi za odbijanje vršenja službene radnje. Postavlja se pitanje da li se ovaj stav odnosi na čl. 34. istog zakona, po kojem je notar dužan da odbije preduzimanje službene radnje ukoliko se ova radnja odnosi na pitanje koje po zakonu ne spada u nadležnost notara, naročito ako se njegovo sudjelovanje zahtjeva radi postizanja očigledno nedozvoljenog ili nejasnog cilja i u slučaju kada notar ne smije kod zaključivanja pravnih poslova posredovati između stranaka, niti u vezi s nekom službenom radnjom preuzeti jemstvo ili drugo osiguranje za stranku. On je obavezan da pazi da se ni osobe koje su kod njega zaposlene ne bave takvim poslovima.

4. IZVRŠENJE NA TEMELJU NOTARSKJE ISPRAVE

Izvršenje predstavlja realiziranje određenog prava koje je utvrđeno sudskom ili nekom odlukom drugog organa. Značaj izvršnog postupka sastoji se u činjenici da se na taj način osigurava funkcioniranje pravnog sustava u najširem smislu riječi. Imamo nekoliko mogućih situacija kada je u pitanju ovlaštenje notara u izvršenom postupku, i to: notar može samo sačiniti notarski akt koji je po svojoj prirodi podoban za prinudno izvršenje i predstavlja izvršni naslov; notar može sačiniti izvršnu ispravu i odmah ili kasnije sudjelovati u njenom izvršenju (isplata u gotovom novcu, predaja određene stvari i sl.); notar može po zahtjevu suda pomagati u sprovođenju određenog sudskog izvršenja (čuva popisane stvari da po nalogu suda izvrši popis i procjenu i sl.).

Okončani notarski postupak može da rezultira notarskim aktom koji ima svojstvo izvršne isprave. Ukoliko dužnik ne želi da ispuni obvezu nakon dospjelosti činidbe, povjerilac može da pokrene izvršni postupak. Izvršni postupak podrazumijeva razne vrste prinude radi realiziranja obveze na činidbu koja je određena notarskim aktom, a koja će biti vrsta prinude ovisi od obveze na činidbu. Kod naplate novčanog potraživanja može se odrediti prodaja pokretnih i nepokretnih stvari, prijenos potraživanja, unovčenje nekih drugih imovinskih prava.

Stranke mogu prilikom sačinjavanja notarske isprave da se sporazumiju da izvršenje neposredno sprovede notar. Notar se pojavljuje kao organ koji pomaže sudu kod izvršenja i realiziranja osiguranja potraživanja ili prava i u ovom slučaju koristi osigurane stvari, proceduru izvršnog postupka.

Predviđeno postupanje notara vezano je za sastavljanje izvršne notarske isprave i to u svezi s njenim realiziranjem. Notaru je ostavljena mogućnost da samostalno poduzima radnje izvršenja, na zahtjev stranaka, a radi ispunjenja dospjele činidbe na koju je dužnik pristao. Ove radnje mogu biti: prodaja stvari, realiziranje hipoteke, izdavanje oglasa radi prodaje ili čuvanje stvari. Naime, sam sporazum stranaka pred notarom isključuje pokretanje sudskog postupka i zahtijeva sudsku zaštitu za bilo koju stranku koja je učestvovala u postupku pred notarom.

Jedan od razloga za uvođenje notarske službe u okviru pravnog sustava jeste težnja ka bržem i učinkovitijem načinu da se postigne konačno ostvarenje subjektivnih prava i ovlaštenja na temelju izvršne isprave. Svojstvo izvršne isprave mogu da imaju notarski obrađene isprave, notarski zapisi i notarski zapisnici. Notarske ovjere privatnih isprava mogu da imaju svojstvo izvršnosti

samo ako u sebi sadrže one pravne poslove koji se po svojoj sadržini smatraju vjerovatnim ispravama. Međutim, ovjere prijepisa isprava, ovjere prijevoda, ovjere odluka organa upravljanja pravnih osoba i druge ovjere i potvrde nemaju dejstvo izvršne isprave.

Ako analiziramo rješenja iz uporednog prava u izvršnom postupku, a samim tim i nadležnost notara, možemo reći da notar postupa po nalogu suda u postupku javne prodaje, dostavljanja, poslova oko osiguranja, potraživanja, koji predstavljaju njegovu samostalnu djelatnost.

Na notara je prenesena nadležnost u okviru naplaćivanja novčanog potraživanja, ali samo ako ocijeni da je prijedlog osnovan. On odlučuje o mandatnom i izvršnom tužbenom zahtjevu ukoliko ocijeni da su oni osnovani. U suprotnom notar spise prosljeđuje sudu. U tom slučaju sud će donijeti rješenje o odbacivanju prijedloga.

Zakonima o izvršnom postupku Republike Hrvatske i Republike Slovenije propisano je da notar donosi rješenje o izvršenju na temelju vjerodostojne isprave. Notar odlučuje na temelju zahtjeva i donosi odluku o izvršenju. U konkretnom slučaju, uloga notara svodi se na odlučivanje o dopuštenosti, osnovanosti i blagovremenosti prijedloga. Stvarna nadležnost notara u pogledu odlučivanja svodi se na usvajanje prijedloga odnosno donošenje djelimičnog rješenja o izvršenju.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o izvršnom postupku (ZID-ZIP) Makedonije⁵⁵ propisano je da javnu prodaju vrši notar po nalogu suda. Novim izmjenama Zakona⁵⁶ propisano je da izvršenje sprovodi vansudski organ, a to je izvršitelj. Ovaj zakon nije usuglašen sa Zakonom o notarima iz razloga što se još uvijek primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku iz 2003. godine⁵⁷, tako da se postupak osiguranja i dalje primjenjuje. Javna prodaja vrši se preko sudskih izvršitelja. Međutim, može se postaviti pitanje može li notar u okviru svoje samostalne djelatnosti dati nalog za javnu prodaju ovim organima. Kako imamo skoro identična rješenja u Republici Hrvatskoj, smatramo da u okviru samostalne djelatnosti notar može dati nalog za javnu prodaju sudskom izvršitelju kao novom organu (iz dostupne literature nije se moglo utvrditi da postoje identična postupanja kao u Republici Hrvatskoj).

⁵⁵ ZIDZIP, Službeni vesnik na RM, br. 35/2005.

⁵⁶ Čl. 11. ZIDZIP.

⁵⁷ Makedonija je donijela Zakon o izmjenama i dopunama Izvršnog zakona, Službeni vesnik na RM, br. 50/2006, te odredbom čl. 15. st. 2. predvidjela da se odredbe postupka za osiguranje primjenjuju prema ZIP-u iz 2003. do stupanja na snagu Zakona o osiguranju, koji je trebao da se primjenjuje od svibnja 2006. godine.

Stranke mogu u notarskoj ispravi zatražiti način prodaje i ovlastiti notara u slučaju neispunjenja obveze od strane dužnika. U tom slučaju notar na isti način pristupa prodaji.⁵⁸ U ovom slučaju je potrebno da povjerilac preko notara, koji nije uspio da proda stvar, obavijesti dužnika da ne želi da zadrži stvar. Ukoliko notar ne uspije da proda stvar u roku od tri mjeseca, smatra se da je povjerilac postao vlasnik.

Kad je u pitanju realiziranje hipoteke u zakonima Republike Makedonije, prihvaćen je paralelni sustav realiziranja hipoteke, i to preko nadležnog suda, privatne agencije i notara. Hipotekarni povjerilac dužan je da preko notara u roku od 15 dana od dana dospelosti obveze podsjeti dužnika na ispunjenje obveze. Pojedini teoretičari⁵⁹ smatraju da ovaj rok nije potreban iz razloga što je povjerilac osiguran založnim pravom, te tako ne nastupa zastarjelost, a rok od 15 dana nije potreban jer nije prekluzivan, te ga smatra suvišnim. U slučaju da dužnik ne ispuni svoju obvezu koja je ugovorena, po prijemu obavještenja on može u roku od 15 dana da dà izjavu notaru da ga ovlašćuje za prodaju založene nepokretnosti.⁶⁰ Hipotekarni povjerilac može da proda založenu nepokretnost ukoliko dužnik ne ovlasti notara i ne ispuni svoju obvezu. Ukoliko povjerilac primi izjavu od dužnika da može da proda založenu nepokretnost, tada povjerilac može da ovlasti notara da izvrši prodaju nepokretnosti. Ovlašćenje notara je da od dužnika preuzme suglasnost i da mu omogući razgledanje nepokretnosti, u suprotnom hipotekarni dužnik odgovara povjeriocu za štetu koja bi se desila na nepokretnosti ako se nepokretnost ne proda. Javnu prodaju notar vrši suglasno javnom nadmetanju, izdaje oglas, a ročište za javno nadmetanje održava se u njegovoj kancelariji. Mjesna nadležnost notara ocjenjuje se prema mjesnoj nadležnosti suda.⁶¹

Ukoliko notar u predviđenom roku ne uspije s prodajom nepokretnosti, obavještava hipotekarnog dužnika da nije uspio s prodajom i da je hipotekarni povjerilac postao vlasnik založene nepokretnosti, i to za cijenu koja odgovara iznosu osiguranog iznosa, gdje su uračunati troškovi kamate. Kada izvrši prodaju nepokretnosti, notar sačinjava zapisnik o prodaji, u kome navodi ime

⁵⁸ Čl. 277. st. 8. ZIDOZ Hrvatske, čl. 45. ZIDZIP Makedonije (Službeni vesnik na RM, br. 64/2003).

⁵⁹ Janevski, A., *Ulogata na notariate opred Zakonat za dogovorene hipoteke i novelata na Zakonit izvršnata postanka*, Pravnik, Skopje, br. 101, 2000., str. 10.

⁶⁰ Čl. 45. st. 2. Zakona za dogovorna hipoteka (ZDH), Službeni vesnik na RM, br. 59/2000, 86/2000.

⁶¹ Čl. 140. ZIDZIP Makedonije (Službeni vesnik na RM, br. 64/2003), a u svezi sa čl. 2. st. 1. ZVP RM.

kupca koji je stekao pravo na predmetnoj nepokretnosti koja predstavlja zalog u osiguranom potraživanju.

Analizirajući uporedna rješenja, kad je u pitanju upis u registar kao poseban vid zastupanja, strankama je ostavljena mogućnost da mogu same podnijeti zahtjev za upis u založni registar, ali isto tako mogu i da se obrate notaru. Pojedina zakonodavstva, kao što je to pravo u Saveznoj Republici Njemačkoj⁶², prave razliku u pogledu da li je notar sastavio notarski akt ili je ovjerio samo potpise. U prvom slučaju, odnosno ako je sastavio notarski akt, podnošenje zahtjeva za upis smatra se njegovom zakonskom obvezom, dok u drugom slučaju to smatraju njegovom fakultativnom obvezom.

U zemljama koje su se opredijelile za latinski notarijat ova obveza notara može biti i fakultativna, a to znači da stranke mogu da se obrate notaru da zahtjev za upis podnese u založni registar iako nije sačinio notarsku ispravu. Ako zahtjev za upis u založni registar podnese notar, u tom slučaju ne radi se o klasičnom zastupanju, već o posebnom vidu zastupanja, jer notar preuzima radnju izvršenja čiji je cilj realiziranje određenog pravnog posla. Notar postupa kao povjerenik stranaka kako bi se realizirao njihov pravni posao. Stoga se s pravom u njemačkoj teoriji pravi razlika između zastupanja notara pred sudom i pružanja pomoći strankama kada je u pitanju zastupanje prilikom realiziranja njihovog pravnog posla. Notar u ovom drugom slučaju poduzima radnje da bi se realizirao pravni posao, pa ovaj vid zastupanja spada u njegovu povjereničku djelatnost jer nastupa kao povjerenik stranaka.

Kad je u pitanju upis u zemljišne knjige kao poseban vid zastupanja na temelju notarskog akta koji sadrži obvezu da se nešto osnuje, prenese, ograniči ili ukine u zemljišnoknjižnom pravu, u tom slučaju sprovodi se upis u zemljišne knjige kada je obveznik izričito na to pristao. U uporednom pravu različita su rješenja kada se radi o ovoj radnji notara. Ona je njegova zakonska obveza u slučaju ako je notar sačinio notarski akt kao što je to u Saveznoj Republici Njemačkoj.⁶³ Međutim, ako je notar samo ovjerio potpise, radi se o njegovoj fakultativnoj djelatnosti koja nije predviđena kao njegova službena obveza.⁶⁴ Prava u drugim zemljama ne prave ovu razliku, već smatraju da je ovo fakultativna djelatnost notara, jer zahtjev za upis u zemljišne knjige zavisi od slobodnog izbora stranaka, bez obzira na to da li je on sačinio notarsku ispravu ili nije. Ovo

⁶² Čl. 53. BGH.

⁶³ U čl. 24. SZON predviđeno je kao zakonska obveza da notar podnese zahtjev ako je sačinio notarski akt.

⁶⁴ Čl. 24. st. 2. SZON.

rješenje imamo u Republici Makedoniji. Kada notar podnese zahtjev radi upisa u zemljišne knjige, to isto predstavlja poseban vid zastupanja notara jer je poduzet radi osiguranja i realiziranja potraživanja, te spada u izvršne radnje notara.

U pravima koja imaju ovaj institut notarski akt zamjenjuje odluku suda sačinjenim sporazumom, pa je logično da zamjenjuje i radnje suda jer na temelju sporazuma ili naloga stranaka kao njihov povjerenik poduzima radnje izvršenja.

Iz ovog proizilazi da zahtjev koji podnosi notar za upis u založni registar ili u zemljišne knjige spada u poseban vid zastupanja s obzirom da notar poduzima radnju izvršenja kojom treba da se realizira osigurano potraživanje, odnosno izvrši realiziranje određenog pravnog posla.

Postavlja se pitanje što može biti predmet osiguranja? Predmet osiguranog potraživanja iz ugovora mogu biti pokretne stvari, hartije od vrijednosti i neka druga prava. Prilikom sporazuma pred notarom koji za osnov ima osiguranje potraživanja, stranke mogu da založenu stvar predaju na čuvanje notaru, a notar preuzima obvezu da čuva založenu stvar i u tom slučaju ima položaj čuvara založene stvari. Založni povjerilac na ovaj način izbjegava odgovornost za povredu stvari i ovaj vid čuvanja stvari, novca, hartija od vrijednosti spada u radnje izvršenja notara. U ovom slučaju ne radi se o klasičnom čuvanju, odnosno deponovanju stvari kod notara, već notar ovu obvezu preuzima radi realiziranja određenog pravnog posla. U izvršnom postupku, kada su u pitanju hartije od vrijednosti i potraživanja, realizacija se vrši podnošenjem hartija od vrijednosti na naplatu njihovom prodajom u zavisnosti od vrste hartija od vrijednosti. Radnja notara ogleda se u čuvanju naplaćenog iznosa ili u čuvanju stvari, a ta radnja "zamjenjuje" privremenu mjeru suda.

Kada bi postupao po nalogu suda u izvršnom postupku, sud bi mogao da odredi da se stvari ili vrijednosti daju na čuvanje trećoj osobi koja ima status čuvara popisanih stvari, a to bi mogao biti i notar.

5. IZVRŠNE ISPRAVE NOTARA

Jedno od najvažnijih svojstava notarske isprave je njena izvršnost, što daje povjeriocu mogućnost da dospjelo potraživanje iz pravnog posla može prinudnim putem ostvariti bez drugih akata, npr. presude suda. To je izričito propisano zakonima⁶⁵, pa se na kraju može konstatirati da izvršna notarska isprava ima snagu pravomoćne presude donesene u parničnom postupku.

⁶⁵ Čl. 90. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 85. ZON Republike Srpske i čl. 64. ZON Brčko Distrikta BiH. Vidi Dika, M., *Javno bilježništvo i zaštita vjerovnika*, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, vol. 34, br. 7-8, 1995., str. 56.

Putem izvršnosti notarske isprave ostvaruje se temeljni cilj postojanja notarske službe, koji se ogleda u tome da ta služba doprinosi efikasnijem realiziranju građanskih prava, a posebice da zaštiti povjerioca koji na temelju te isprave može da traži provođenje izvršenja. Ovim se ne stvara olakšanje samo povjeriocu, već i dužniku, jer on neće biti obvezan plaćati troškove parničnog postupka, a sa druge strane, djelatnost notara treba u značajnoj mjeri da rastereti organe sudske vlasti od obavljanja poslova koji se sada nalaze u nadležnosti notara.

Međutim, kod ovoga treba imati u vidu da svaka notarska isprava nema snagu izvršne isprave. To svojstvo imaju samo notarski obrađene isprave koje se odnose na pravne poslove koji su propisani u odredbi članka 73. Zakona o notarima u Federaciji Bosne i Hercegovine, članka 68. Zakona o notarima Republike Srpske i članka 47. Zakona o notarima Brčko Distrikta, ali samo one isprave koje ispunjavaju uvjete.⁶⁶ To su notarske isprave koje prema zakonima o notarima kumulativno moraju ispunjavati sljedeće uvjete, i to:

- da je isprava sačinjena u propisanoj formi
- da je isprava sačinjena o nekom pravu potraživanja, koje ima za predmet plaćanje određene sume novca ili davanje određene količine drugih zamjenjivih stvari ili vrijednosnih papira
- da je dužnik u ispravi pristao na izvršenje bez odlaganja.

Samo isprava sačinjena na naprijed navedeni način ima snagu izvršnog naslova. U svezi s navedenim uvjetima možemo postaviti pitanje: Što znači da je isprava sačinjena u propisanoj formi? To znači da sadrži sva pitanja iz odredbe članka 74. Zakona o notarima Federacije Bosne i Hercegovine i da je prilikom sastavljanja postupljeno na način koji je propisan u odredbi čl. 75. do 89. Zakona o notarima i odredbi čl. 27. do 30. Pravilnika o radu notara Federacije Bosne i Hercegovine. Identična rješenja imamo u zakonima i provedbenim propisima Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Prema tome, ako neko od pitanja u notarskoj ispravi nije sačinjeno na propisani način, takva isprava ne može imati snagu izvršne isprave, ali ona može imati samo snagu javne isprave, a to znači da može poslužiti kao dokaz za utvrđivanje činjenica koje su sadržane u ispravi.

Analizirajući drugi uvjet (potraživanje koji ima predmet plaćanja određene sume novca), možemo reći da se on sastoji u tome što potraživanje povjerioca mora da se odnosi na tri vrste plaćanja, i to: kada se plaća u novcu, novac treba

⁶⁶ *Ibid.*

biti određen po nazivu i iznosu; a ako se plaća drugim stvarima, te druge stvari moraju biti određene po nazivu i količini. Ako se plaća vrijednosnim papirima, ti papiri trebaju biti određeni po nazivu i iznosu.

Treći uvjet (pristanak dužnika) treba da bude definiran u notarskoj ispravi na način da stoji izričita izjava dužnika da pristaje da se na temelju notarske isprave može nakon dospjelog obveze neposredno provesti prinudno izvršenje.

Potvrdu izvršnosti stavlja notar koji je sastavio tu ispravu. Izvršnost notarske isprave može nastati ako je određen neki konkretan datum i istekom tog datuma, te ako je u ispravi određeno da je za izvršenje potrebno ispunjenje nekih uvjeta (npr. da se nastanak predviđenog uvjeta ili roka utvrdi nekom javnom ispravom ili pravomoćnom presudom suda).

Smatramo da bi se u radu notara mogli pojaviti određeni problemi ukoliko bismo izvršnost notarske isprave vezali za uvjete koji nisu datumom određeni. Po našem mišljenju trebalo bi izbjegavati neodređen način određivanja nastanka uvjeta ili roka, ako je to moguće, i da se datum izvršnosti uvijek određuje konkretno.

Notarske isprave na temelju kojih je u zemljišnim knjigama upisana hipoteka ili zemljišni dug imaju snagu izvršnog naslova ako su kumulativno ispunjeni slijedeći uvjeti:

- da su sačinjene u propisanoj formi
- da je potraživanje povjerioca osigurano hipotekom ili zemljišnim dugom na određenoj nekretnini
- da je hipoteka ili zemljišni dug upisan u zemljišne knjige
- i da je dužnik u izvorniku isprave izričito pristao na te obveze.

Kao što je navedeno, prvi uvjet je da je notarska isprava sačinjena u pismenoj formi, a drugi uvjet odnosi se na to što se u notarskoj ispravi određuje vrsta obezbjeđenja povjeriočevog potraživanja, a to je hipoteka ili zemljišni dug. Treći uvjet je da hipoteka ili zemljišni dug moraju biti upisani u zemljišnu knjigu. Upis hipoteke ili zemljišnog duga vrši se na temelju sastavljene notarske isprave. Taj upis može se izvršiti pod uvjetom da je u notarskoj ispravi sadržana klauzula *intabulandi* za upis hipoteke ili zemljišnog duga na određenoj nekretnini u zemljišnu knjigu. Prema tome, ako u notarskoj ispravi stoji ta klauzula, u tom slučaju ispunjeni su uvjeti da se hipoteka ili zemljišni dug upiše u zemljišnu knjigu u korist povjerioca iz notarske isprave.

Četvrti uvjet je da postoji pristanak dužnika da se potraživanje može naplatiti iz hipoteke ili zemljišnog duga prinudnim putem.

Prema tome, samo notarske isprave koje ispunjavaju pomenute uvjete da se na temelju njih upiše hipoteka ili zemljišni dug u zemljišne knjige na određenoj nekretnini, imaju snagu izvršne notarske isprave.

Pobijanje izvršenja notarske isprave vrši se prema Zakonu o izvršnom postupku⁶⁷, a može se pojaviti u postupku prinudnog izvršenja izvršne notarske isprave. Pobijanje izvršenja izvršnih notarskih isprava vrši nadležni sud na način i po postupku koji je propisan u pomenutim zakonima.

U uporednom pravu uobičajeno je da određene notarske isprave, ako sadrže obvezu da se nešto učini ili dopusti i ako je u pogledu takve obveze dozvoljeno raspolaganje pod uvjetom da je dužnik suglasan s neposrednim izvršenjem, tada te notarske isprave imaju svojstvo izvršne isprave.⁶⁸

Pored notarski obrađenih isprava, druga djelatnost notara su poslovi na izdavanju raznih potvrda i ovjera. Ovdje se takođe radi o notarskim ispravama, ali se te isprave ne izdaju u formi notarski obrađene isprave, već u formi notarske potvrde, odnosno ovjere. Notarske potvrde i notarske ovjere nemaju punu dokaznu snagu javne isprave, već imaju snagu javne isprave o činjenicama o kojima se u njima svjedoči. Njima se samo potvrđuje ili ovjerava određena činjenica.

Kod notarski obrađenih isprava može se osporavati samo da je izjava stranke notarski netočno obrađena, a sama izjava stranke ne može se osporavati, dok se kod notarskih potvrda i ovjera može osporavati kako postupak po kojem je potvrda izdata, odnosno ovjera izvršena, tako i istinitost posvjedočenja činjenica.

5.1. Notarski obrađene isprave kao izvršne isprave

Svojstvo izvršne isprave može imati samo notarski obrađena isprava, ali ne i notarske ovjere i potvrde. Takvo rješenje zastupljeno je i u uporednom pravu.⁶⁹ Notarski obrađene isprave su izjednačene sa pravosnažnim sudskim presudama i poravnanjima zaključenim pred sudom. Iza sudske presude stoji

⁶⁷ Zakon o izvršnom postupku Federacije BiH / ZIP Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, br. 32/2003; Zakon o izvršnom postupku Republike Srpske / ZIP Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 59/2003, 85/2003 i 64/2005.

⁶⁸ Čl. 54. ZJB Hrvatske, čl. 42. ZON Makedonije, čl. 4. ZJB Slovenije i čl. 36. ZON Crne Gore.

⁶⁹ Povelakić, M., *Izvršnost javnobilježničkih akata*, Pravna misao, Sarajevo, br. 3-4, 2000.

proveden parnični postupak u koji je ugrađen niz garancija za obje parnične strane, kako za dužnika tako i za povjerioca. Navedene garancije za stranke može pružiti samo postupak notarske obrade određenog pravnog posla. Samo zakonom propisani postupak notarske obrade garantira da ne može doći do sačinjavanja pravnog posla na štetu jedne strane ili do unošenja nezakonitih odredaba u notarsku ispravu koja bi trebala biti izvršni naslov.

Za potraživanje koje se podvrgava izvršenju mora biti određena suma novca ili vrijednosnih papira. To znači da obveza mora biti jasno određena u pogledu obima, visine i vrste potraživanja. Izvršenju se može podvrgnuti samo dužnik obveze koja je upravljena na prijenos vlasništva na određenoj sumi novca, određenoj količini zamjenjivih stvari ili vrijednosnih papira, ali ne i obveze koje glase na davanje stvari koje nisu generički određene niti su novac ili koje glase na činjenje, nečinjenje ili propuštanje. Zakoni o notarima u Bosni i Hercegovini predviđaju mogućnost podvrgavanja prinudnom izvršenju samo na obvezi koje imaju za predmet plaćanje određene sume novca, davanje zamjenjivih stvari ili vrijednosnih papira. U uporednom pravu, npr. Njemačkoj do donošenja Zakona o prinudnom izvršenju 1997. godine, bilo je moguće podvrći se izvršenju samo kod zahtjeva na isplatu određene sume novca.⁷⁰

Poseban praktični značaj notarski obrađena isprava ima kod podvrgavanja radi namirenja novčanih obveza. Za svaku novčanu obvezu iz nekog kreditnog odnosa će se bilo glavni dužnik bilo jemac moći podvrgnuti prinudnom izvršenju u formi notarski obrađene isprave, bez obzira na to da li se obveza osigurava dodatno i založnim pravom. To ne znači da će sam ugovor o kreditu ili jemstvu ili bankarskoj garanciji morati biti zaključen u formi notarski obrađene isprave. Dovoljno je da izjava dužnika u kojoj je obveza precizirana na način na koji to traže propisi o notarijatu i propisi koji reguliraju izvršenje bude sačinjena u ovoj formi. Nema prepreka da se dužnik izvršenju podvrgne odmah, ali i nakon izvjesnog vremena, kada npr. dođe u situaciju da je redovna otplata kredita ugrožena. Za sigurnost povjerioca je, naravno, optimalnija prva varijanta.

Zakon ne precizira na kojem predmetu će se vršiti izvršenje. Sukladno odgovornosti dužnika cjelokupnom svojom imovinom za svoje obveze proizlazi da se ovo podvrgavanje izvršenju odnosi na dužnikovu cjelokupnu imovinu,

⁷⁰ Tako je npr. u njemačkom pravu novelama Zakona o prinudnom izvršenju iz 1997. godine učinjena potpuno suprotna zakonska intervencija – Novele na ZPO od 16. prosinca 1997. godine., BGBl. I 2998. Vidi Wolfsteiner, H., *Grundkurs für angehende Anwaltsnotare*, Arbeitsunterlage, Band III, Bochum, 1999., str. 100, 120.

osim na predmete koji su po zakonu izuzeti od izvršenja ili na kojima je izvršenje ograničeno. Preporučljivo je da se u klauzuli o podvrgavanju izvršenju naglasi da se podvrgavanje odnosi na cjelokupnu imovinu. Konkretni predmet izvršenja bit će određen prijedlogom za izvršenje.

5.2. Izvršnost privatnih isprava

Uobičajeno je da zemlje u tranziciji daju mogućnost i privatnoj ispravi da bude izvršna, ako ima određenu obvezu na činidbu i pristanak dužnika na izvršnost ukoliko je notar ovjerio potpis dužnika.⁷¹ Notar može uz pristanak stranaka ovjeriti njihove potpise ako privatna isprava sadrži klauzulu o pristanku na izvršenje. Međutim, kod ovjere potpisa notar nema obvezu da pouči stranke o značaju pristanka na neposredno prinudno izvršenje, kao što je to dužan da učini prilikom sastavljanja notarskog akta.⁷² Notar će na zahtjev stranke staviti potvrdu izvršnosti, ali kod izdavanja potvrde o izvršnosti na jednoj privatnoj ispravi potrebno je dokazati određene pretpostavke, a notar kod ovjere nije dužan da pouči stranke kao što je to slučaj prilikom sačinjavanja notarskog akta. Zbog toga je izvršenje na temelju ovjerene privatne isprave “opasno” za dužnika, ali i za povjerioca, jer stranke nemaju sigurnost, a i zbog mogućnosti da dužnik istakne prigovor valjanosti takve isprave u izvršnom postupku, što ima za posljedicu vođenje parničnog postupka.⁷³

Iz tih razloga ne bi trebalo dopustiti da privatna isprava samo na temelju ovjere potpisa od strane notara bude izvršna isprava, tako da je dovoljno da samo notarski akt bude izvršna isprava i da se na temelju njega može sprovesti prinudno izvršenje. Suprotno mišljenje imaju neki teoretičari jer smatraju da je strankama kod ovjere potpisa dozvoljen put parnice.⁷⁴

5.3. Izvršnost solemniziranih isprava

Solemnizirana isprava pod određenim uvjetima može da ima snagu izvršnog notarskog akta. Potvrđivanje privatnih isprava od strane notara predviđe-

⁷¹ Čl. 54. st. 6. ZJB Republike Hrvatske.

⁷² Waldner, W.; Brambring, G.; Jerschke, H.-U., *Beck'sches Notar-Handbuch*, München, 2000., str. 48 – 49; Faßbender *et al.*, *op. cit.* u bilj. 41, str. 141.

⁷³ Powlakić, *op. cit.* u bilj. 69, str. 10.

⁷⁴ Dika, M., *Sudsko i javnobilježničko osiguranje tražbina na temelju sporazuma stranaka*, u: Simonetti, P. (op. red.), *Zaštita vjerovnika*, Zagreb, 1994., str. 552.

no je u uporednom zakonodavstvu zemalja u tranziciji⁷⁵, dok neka prava, na primjer njemačko pravo, ne poznaju ovu mogućnost. Dužnost notara jeste da upozori stranke na nejasne odredbe i da ukaže na uočene nedostatke i predloži izmjene na način koji im omogućava veću pravnu sigurnost i bolju zaštitu njihovih interesa. Međutim, dužnost je i da pravno nevaljanu ispravu solemnizira i da o tome unese upozorenje. U praksi se ispoljava problem obično kad kod notara pristupi dužnik i insistira na potvrđivanju isprave koju je sačinio povjericilac, a obično stavlja ili povjerioca ili dužnika u bolji pravni položaj. Prilikom sačinjavanja notarskog akta prisutne su obje stranke, pa se izbjegavaju negativne posljedice solemnizacije privatne isprave i pruža veća sigurnost strankama.

Praksa notara Republike Hrvatske nailazila je na određene probleme⁷⁶ jer stranke donesu već gotove formulare ugovora o kreditu ili ugovora o prometu nepokretnosti, a notar je dužan da pročita jedan primjerak koji je vjerodostojan i potvrdi, odnosno solemnizira sve primjerke. U praksi se tada javlja problem da stranke mogu da predoče više primjeraka koji nisu identični.

U pravnoj doktrini smatra se da bi solemnizaciju privatnih isprava trebalo potpuno brisati iz zakona o notaru, i to zbog toga što notar u ovom slučaju nema uvijek mogućnost da pouči obje stranke o posljedicama izjave kao kod notarski obrađenog akta. Ovdje se postavlja pitanje da li je prilikom solemnizacije i suštinski udovoljeno svim zahtjevima stranaka. Takođe, negativan stav zauzela je Međunarodna unija latinskog notarijata⁷⁷ zbog toga što se u praksi postavlja pitanje kvaliteta notarske profesije, jer ove isprave nemaju pravi kvalitet koji bi imale da notar učestvuje u njihovom sastavljanju i stoga nije moguće uvijek postići željeni učinak. U postupku izvršenja pred sudom s uspjehom se mogu isticati prigovori vezani za mane pravnog posla, a time se narušava autoritet izvršne notarske isprave.

Njemačko uređenje dozvoljava da stranke u svom sporazumu unaprijed predvide dokaze prilikom dospelosti ili nastupanja uvjeta. Na temelju izjave povjerioca o nastupanju uvjeta za izvršenje, notar daje potvrdu o izvršenju. Povjericilac može zahtijevati potvrđivanje izvršenja samo na temelju svoje izjave o nastupanju uvjeta, o čemu notar izdaje potvrdu. Na taj način je na notara

⁷⁵ Čl. 60. ZON Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 54. st. 7. ZJB Hrvatske, čl. 4. st. 2. ZN Makedonije, čl. 49. st. 1. ZJB Slovenije.

⁷⁶ Povlakić, *op. cit.* u bilj. 69, str. 9, 11.

⁷⁷ Pismo počasnog predsjednika Međunarodne unije latinskog notarijata upućeno Ministarstvu Hrvatske 2. srpnja 1996. objavljeno u: *Javni bilježnik*, Zagreb, vol. 1, br. 1, 1997., str. 24.

potpuno prenijeta dozvola izvršenja i predstavlja značajno rasterećenje za sudove. Ovo uređenje polazi od pretpostavke da su se stranke prilikom sastavljanja notarskog akta o svemu sporazumjele. Na taj način izvršni notarski akt garantira sigurnost, jer je notar “garant legitimnih interesa stranaka i države”.⁷⁸ U Njemačkoj sud može da dá legalitet i izvršnost notarskoj ispravi.⁷⁹

Zakonodavstva u pojedinim državama, npr. u Sloveniji i Makedoniji, zahtijevaju da povjerilac mora da dostavi dokaze o dospelosti izvršenja, tako da nije dovoljna samo izjava notaru o nastupanju i dospelosti obveze.⁸⁰ Notarski postupak obuhvata ne samo suglasnost stranaka već i utvrđivanje dospelosti i izdavanje izvršne potvrde. Rijavec smatra da notar ne može da izda potvrdu o izvršnosti u trenutku kada sastavlja ispravu ako potraživanje nije dospjelo.⁸¹ Problem je još teži kada rok dospelosti potraživanja zavisi od neke činjenice. Protek vremena je objektivna činjenica i, na primjer u slučaju neplaćanja pojedinih rata kredita, kad dospije na plaćanje cijeli iznos kredita, utvrđivanje dospelosti zahtijeva ocjenjivanje dokaza, a to u stvari predstavlja problem. U tom slučaju predlaže se da notar može izdati potvrde o izvršnosti notarske isprave. Naime, ako bi nastupanje izvršnosti notarske isprave ocjenjivao izvršni sud, on bi morao prijedlog za izvršenje usvojiti bez procesne pretpostavke i tako potvrditi izvršnost.

Zakonima o izvršnom postupku zemalja u tranziciji, odnosno bivših republika SFRJ, Slovenije, Hrvatske, Makedonije i Crne Gore, nije definitivno razriješeno pitanje formalnog legaliteta. Sud koji primi prijedlog za izvršenje na temelju izvršnog naslova bez potvrde o izvršenju (sudske odluke ili notarske izvršne isprave) ipak bi trebao da odbaci prijedlog za izvršenje kao nepotpun. Ako bi se prihvatilo drugo stanovište, da povjerilac u izvršnom postupku dokazuje da je dospjelo potraživanje, potvrda o izvršenju izgubila bi smisao. Notar bi u tom slučaju mogao da odbije izdavanje potvrde o izvršnosti notarskog

⁷⁸ Waldner, Brambring, Jerschke, *op. cit.* u bilj. 72, str. 1045.

⁷⁹ Čl. 796. st. 1. i 2. ZPO.

⁸⁰ U tom smislu se izjasnila i sudska praksa – Viši sud u Kopru, RS Stairs 185/99: “[P]ovjerilac mora konkretizirati ovršnost u prijedlogu za ovrhu i ponuditi odgovarajuće dokaze jer notarski akt ne iskazuje nastup dospelosti ako je to okolnost koje su stranke predvidjele ali je to kod zaključivanja bila neizvjesna okolnost.” Vidi *Javni bilježnik*, Zagreb, vol. 5, br. 5, 2001., str. 89.

⁸¹ “Valjanost suglasnosti za neposrednu ovršnost takođe ne ovisi o tome postoji li stvarno odgovarajuće potraživanje prema materijalnom pravu, suglasnost nije izjava volje.” Vidi Rijavec, V., *Neposredna ovršnost javnobilježničkog akta*, Javni bilježnik, Zagreb, vol. 6, br. 13, 2002., str. 36.

akta, ali povjerilac tada može da inicira parnični postupak tužbom za utvrđivanje dospelosti potraživanja.

Savezna Republika Njemačka ima drugo rješenje, a to je da povjerilac može tužbom za utvrđenje protiv dužnika da zahtijeva potvrđivanje izvršnosti. Njemačko uređenje zadire u područje dozvoljavanja izvršenja i predstavlja značajno rasterećenje sudova. Austrijsko uređenje poznaje ograničavajuću ulogu za izdavanje potvrde o izvršnosti jer ona nije potrebna ni za sudski sporazum, ni za notarsku ispravu.

Dakle, uloga notara ne ogleda se samo u zaključivanju sporazuma između stranaka već i u potvrđivanju izvršnosti samog notarskog akta.

6. ZAKLJUČAK

Iz izlaganja se može vidjeti da je notarska odnosno javnobilježnička služba zastupljena u većini europskih zemalja i predstavlja jednu specifičnu pravnu službu koja ima posebnu ulogu u provedbi pravnog poretka, uspostavljajući pravnu sigurnost i jačanje ekonomije, a posebno ekonomije zemalja u razvoju.

Usvojena rješenja o ustrojstvu i nadležnosti notara podrazumijevaju da je notarska služba javna služba, samostalna i odvojena od bilo koje druge službe. Notarijat u većini europskih zemalja zasniva se na suvremenim pravnim rješenjima i visokom stupnju pravne sigurnosti, imajući u vidu da će ove poslove obavljati iznimno osposobljene i kvalificirane osobe.

U ugovoru o osnivanju Europske unije ova materija nije navedena, pa se iz tih razloga može zaključiti da ne postoji jedinstven notarijat u okviru zemalja Europske unije, ali postoji profil zanimanja notara definiran u Europskom kodeksu prava notarske profesije, a ta jedinstvenost sastoji se u nepristrasnom savjetovanju i sačinjavanju javne isprave radi uspostavljanja pravne sigurnosti.

Putem izvršnosti notarske isprave ostvaruje se temeljni cilj postojanja notarske službe, koji se ogleda u tome da ta služba doprinosi učinkovitijem realiziranju građanskih prava, a posebice da zaštiti povjerioca koji na temelju isprave može da traži provođenje izvršenja. Ovim se ne stvara olakšanje samo povjeriocu već i dužniku, jer on neće biti obvezan plaćati troškove parničnog postupka, a s druge strane, djelatnost notara treba u značajnijoj mjeri da rastereći organe sudske vlasti i organe uprave od određene vrste poslova.

Summary

Kata Senjak *

PUBLIC NOTARY SERVICE AND THE ENFORCEABILITY OF NOTARY'S INSTRUMENTS

Notaries and public notary services are present in most European countries, and they represent a specific legal service that plays a special role in the functioning of the legal order, establishing legal certainty and contributing to the strengthening of the economy, particularly in developing countries. Solutions that are adopted with regard to the organization and competences of notaries shape the notary service as a public service, independent, autonomous and detached from any other. The notary service in most European countries is based on modern legal solutions and a high degree of legal certainty, having in mind that highly trained and qualified persons will be performing these activities.

The Treaty on European Union does not mention this service, so one may conclude that there is no unique notary service in EU Member States. However, European Notarial Code of Conduct includes a definition of the profile of the notary profession which conveys the uniqueness of the profession, stating that they are independent advisors to all parties of a transaction and that they produce public documents which should guarantee legal certainty.

The principal goal of the notary service is achieved by the enforceable character of a notarial instrument. This goal pertains to the contribution of the service to a more efficient realisation of citizens' rights, and in particular to the protection of creditors, who can request enforcement on the basis of this kind of executive instrument. This procedure does not only help the creditor but the debtor as well, since the debtor will not be obliged to pay the costs of litigation proceedings. In addition, the notary practice should disburden the courts and administration from certain types of cases that are assigned to the notaries.

Keywords: public notary service, notary's competences, notarial instruments, executive notarial instruments, enforcement based on notarial instruments

* Kata Senjak, LL. M., Judge of the Constitutional Court of the Federation of Bosnia and Herzegovina, Valtera Perića 15, Sarajevo